

ЗМІСТОВНА НАПОВНЕНІСТЬ ЗАДОВОЛЕННЯ У СПЕКТРІ ВОКАЛЬНОЇ ТІЛЕСНОСТІ

УДК 378.1:37:111.852:784

Людмила Василенко, кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри диригентського і вокального мистецтва
Мелітопольського державного педагогічного університету
імені Б. Хмельницького,
докторант Національного педагогічного університету
імені М.П. Драгоманова

ЗМІСТОВНА НАПОВНЕНІСТЬ ЗАДОВОЛЕННЯ У СПЕКТРІ ВОКАЛЬНОЇ ТІЛЕСНОСТІ

У статті розкривається сутність такого специфічного явища як вокальна тілесність. До того ж, не менш специфічним є її узгодженість із переживанням особистістю задоволення від співацького процесу, що дозволяє зовсім з іншого ракурсу підійти до висвітлення основ вокальної підготовки студентів музично-педагогічних та мистецьких навчальних закладів.

Ключові слова: тілесність, співацький процес, тілесна палітра співака, вокальна тілесність.

Літ. 7.

Постановка проблеми. Продовжуючи низку статей, присвячених вивченню закономірностей гедоністичного принципу життєдіяльності людини, ми намагаємось розібратися у механізмах його прояву саме у навчальному процесі, звертаючись, при цьому, до сфери вокального навчання, зокрема до вокальної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва.

Як показує аналіз гедоністичного імперативу людини, його зміст пов'язаний із багатством форм, виявлень та закономірностей життєвих процесів. Особливу увагу, у зв'язку з цим, привертає дослідження тілесності, адже усі види життєдіяльності здійснюються в тілесній формі, через тіло і завдяки йому. Не є винятком і співацький процес, оскільки ознайомлюючись із співацьким інструментом та особливостями "гри" на ньому, ми відкриваємо для себе своє власне тіло – і не тільки як рухомий орган, завдяки якому ми практично реалізуємо свої наміри, але й як чуттєвий орган, що дає нам можливість сприйняття фізичних властивостей об'єктів та явищ зовнішнього світу, емоційного переживання радісних й сумних подій свого життя, задоволення і страждання, здоров'я і болю тощо. Тіло перестає бути для нас безмовним носієм внутрішніх органів та матеріальною фізичною оболонкою нашої душі. По суті ми мовби відкриваємо для себе своє перше Я, без якого неможливий (і не потрібний) був би розвиток нашої психіки і віртуальної – alter ego – нашої свідомості. Саме завдяки співацькій техніці перестає бути загадковою і "таємничою" недосяжна сторонній людині мова внутрішніх відчуттів нашого тіла. Тобто ми відкриваємо для себе у співі усю палітру власної тілесності.

Аналіз досліджень і публікацій. На сучасному етапі розвитку науки актуальним стає

питання щодо аналізу людської тілесності як цілісного феномену, аспекту соціально-сутнісної характеристики людини, пов'язаного із тілесною формою її існування у світі суспільних відносин.

Слід зазначити, що поняття людської тілесності не знайшло ще свого належного місця в енциклопедіях та довідниках, проте до нього звертається велика кількість вчених із різних наукових сфер. Так, проблеми людської тілесності обговорювалися в роботах філософів (К.А. Абульханова-Славська, Г.С. Батішев, К.-Х. Браун, Л.П. Буєва, Б.Т. Григор'ян, В.Е. Давидович, Ж. Делез, Д.І. Дубровський, В.Г. Єрохін, Л.В. Жаров, М.С. Каган, Р.С. Карпинська, Л.М. Коган, І.С. Коң, О.Ф. Лосев, М.К. Мамардашвілі, В.М. Межуєв, М. Мерло-Понті, В.В. Орлов, В.І. Плотников, І.М. Смирнов, В.І. Столяров, К.Е. Тарасов, В.І. Тищенко, І.Т. Фролов, М. Фуко та ін.), психологів (Б.Г. Анан'єв, Л.І. Анциферова, В.П. Зінченко, О. Лоуен, О.В. Петровський, С.Л. Рубінштейн та ін.) та літературознавців (О.М. Лівшиць).

Мета даної статті полягає у визначенні сутності вокальної тілесності та значення концепту задоволення у сфері співацького процесу.

Виклад основного матеріалу. В ході предметної життєдіяльності, накопичення внутрішніх і зовнішніх чуттєвих сприйнятів вже в ранньому віці у людини формується відчуття свого тіла як особливої живої цілісності, відокремленої від об'єктів зовнішнього світу. На цій основі здійснюється становлення нерефлексованих і невербалізованих знань про тіло, про положення його частин і про фізіологічні стани організму. Такі знання виконують найважливіші функції в процесах здійснення людського життя і адаптації в світі.

ЗМІСТОВНА НАПОВНЕНІСТЬ ЗАДОВОЛЕННЯ У СПЕКТРІ ВОКАЛЬНОЇ ТІЛЕСНОСТІ

Традиційно вважалося, що у сфері людського Я усвідомлення тілесності не займає істотного місця. Сучасні дослідження, проте, примушують змінити цю точку зору, аналізуючи “образ тіла” як сторону “образу Я”, як елемент “Я-концепції”. Значне місце, що є актуальним для нашого дослідження, тілесність займає і в гносеологічній проблематиці. Тут вона розглядається, перш за все, у зв’язку з діяльністю чуттєвих органів, завдяки яким вилучається інформація, як кажуть, “для голови”. Більш того, саме завдяки тілу і через тілесність людина пізнає, що для неї добре, а що погано. Саме тіло володіє почуттями і лише воно може відчувати задоволення, насолоду, радість тощо. Як зазначає з цього приводу О. Лоуен, радість належить до кола позитивних саме тілесних відчуттів; вона не є розумовим почуттям і не властива розуму. Людина не в змозі поза тілом змусити свій розум відчувати радість [3].

Орієнтація на задоволення і уникнення болю – це біологічна орієнтація нашого організму, тому що на тілесному рівні задоволення сприяє життю й добробуту. Коли ми бачимо, що людина знаходиться у стані задоволення, ми, перш за все реагуємо на її зовнішній вигляд, на її рухи, що відрізняються свободою, впевненістю, ритмічністю, на постать її заблокованого тіла, на вираз усміхненого, привітного обличчя, на голос, такий переконливий й тембрально привабливий. Закритість, замикання в собі, стримання чи мовчанка не відчуються як задоволення і можуть переживатися навіть у вигляді болю та страху. Біоенергетичний аналіз базується на наступній ідеї: людина – це унітарна істота, і те, що відбувається у її розумі, має відбуватися і у її тілі. Тим самим, якщо людина пригнічена відчайдушними думками щодо своїх неспроможностей таневадч, то її тіло буде демонструвати аналогічний стан, що зовні проявиться у зниженні імпульсивності та рухової активності, а також у стані поривчастого дихання, млявого вимовляння тощо. Усі тілесні функції у стані страждання і болю, включаючи обмін речовин, або, говорячи медичною мовою, метаболізм, подавляються, в результаті чого знижується утворення енергії в організмі.

Індивід існує, тільки і всього. Подібно до всіх інших організмів, він прагне зробити своє існування максимально приємним. З погляду вокальної тілесності, людина, котра співає, розуміє, що задоволення це стан гармонії, це злиття внутрішнього (душі) і зовнішнього (тіло) початку, це радість отримання не просто знань, а знань безпосередньо про себе – про власний співацький інструмент, опанування яким вимагає єдності

свідомого і підсвідомого, фізичного і розумового, слухового і візуального регулювання.

Спів (співацький процес), безумовно, відноситься до довільних дій, тобто до тих виявлень так званої фізичної активності співака, які ним усвідомлюються і можуть регулюватися. Скільки б ми не казали про значення неусвідомлених процесів, що забезпечують злагодженість роботи усіх внутрішніх органів співака, що беруть участь у процесі голосоутворення, скільки б ми не розмірковували про роль підсвідомості (інтуїції) в організації співацького процесу – ми нікуди не можемо піти від того, що займатися співом і опанувати секрети співацької техніки можна тільки у стані свідомості. На відміну від птахів, людина співає не тільки, коли у неї виникає потреба у співі, а ще й тоді, зокрема людина співацької професії, коли це необхідно і робить це так, як за її уявленням та розумінням це потрібно робити. Якщо говорити про професію, яка пов’язана із співом (у нашому випадку це вчитель музичного мистецтва, де спів займає одне із центральних місць у здійсненні професійних дій), то педагог має співати – і співати добре, навіть у хворобливому стані. Тому спів ми будемо розглядати як психофізіологічний акт, оскільки це передбачає єдність усвідомленого та неусвідомленого аспектів вокальної техніки. Доречним буде пригадати, що вперше наголос про те, що спів є психофізіологічним актом був зроблений вокальним педагогом Німеччини А. Мюллером-Бруновим, а паралельно із ним в Росії на цьому зосереджував свою увагу й М. Глінка.

На відміну від традиційного уявлення, що інструментом співака є його голосовий апарат – “система органів, що слугують для утворення звуків голосу та мови” [7, 18], – ми будемо ґрунтуватися на розумінні того, що співацьким інструментом співака є він сам. Таке вихідне положення найбільш відповідає тому, с чим ми маємо справу у повсякденній практиці, оскільки вузько визначений “голосовий апарат” ніколи не існує окремо від тіла співака. Добре відомо, що функціональний стан і робота цього “апарату” у значній мірі залежить як від стану органів і систем, які безпосередньо беруть участь у голосоутворенні, так і від загального стану людини, котра співає. Тим більше не є співацьким інструментом, як про це часто наголошують, і голос співака, ідентично як звучання будь-якого музичного інструменту – не є цим інструментом.

Така точка зору адекватно співвідноситься із співацькою практикою. Про те, що у співі має бути задіяний увесь організм, говорять усі, хто

ЗМІСТОВНА НАПОВНЕНІСТЬ ЗАДОВОЛЕННЯ У СПЕКТРІ ВОКАЛЬНОЇ ТІЛЕСНОСТІ

займається цією справою. А якщо б ми намагалися скласти перелік того, що згадується вокалістами, коли вони кажуть про техніку співу, то у цьому списку згадуватимуться усі частини тіла і різноманітні тілесні відчуття. Однак, щодо процесу вокального навчання, то, стосовно доцільності даних відчуттів, є певні суперечності у поглядах педагогів та науковців. З одного боку жодний із співаків та вокальних педагогів не заперечують їхньої даності. Проте суперечка стосується того, чи варто на цьому зосереджувати увагу у навчанні, оскільки вони, звісно і обов'язково мають виключно суб'єктивний характер. Так, свою недовіру до чуттєвих внутрішніх відчуттів висловлювала, свого часу, професор М.Е. Донець-Тессейр: "Слуховий самоконтроль, а не м'язові відчуття, є основною формою самоперевірки правильності голосового звучання" [2, 131]. Таке ж ставлення первісно домінує і в науковій вокальній теорії. "Практичне значення суб'єктивних відчуттів під час співу має бути мізерним, – вважав Л.Д. Работнов, – оскільки вони запізнюються по відношенню до звуку і, отже, не можуть відігравати керуючу роль ні в якій мірі і, крім того, легко забуваються" [5, 141]. Навіть на сучасному етапі, визнаючи тілесні відчуття (головним чином – вібраційні та м'язові) необхідними для суб'єктивної оцінки процесу фонації, більшість авторів наукових і методичних праць схильні бачити в них певний допоміжний фактор, що супроводжує слуховий контроль. Проте життєва необхідність внутрішніх відчуттів стає зрозумілою якщо ми звернемося до пам'яті тілесної енергетики. Саме вона – пам'ять активних дій нашого тіла і фізичного сприйняття ним зовнішніх проявів – є для нас не тільки пам'яттю практичного досвіду, а й фізіологічною основою нашої емоційної пам'яті.

Добре відомо, що завдяки відповідному практичному тренуванню внутрішні відчуття дають людині найбільш адекватне уявлення про її фізичний стан, про положення її тіла у просторі, а також про відтворені нею дії. В силу цього кожна людина здатна вільно діяти у повсякденному житті, а в деяких професіях саме внутрішні фізичні відчуття виступають найнадійнішою системою контролю. До цього слід додати, що достовірне знання, на яке розраховує сучасна нейропсихологія і нейрофізіологія, дозволяє говорити про те, що внутрішні кінестетичні і кінетичні відчуття є необхідною внутрішньою ланкою в системі керування людиною своєї рухомої активності і випадіння, за будь-якої причини, цього "сенсорного коректора" (за М.А. Бернштайном) призводить до порушення

замкненості функціонального циклу цієї системи, що суттєво знижує саму можливість довільних дій.

Палітра відомих у повсякденному житті фізичних відчуттів, що дають кожному з нас уявлення про роботу, що відбувається всередині нашого тіла, вельми різноманітна. Наша рухома активність, безумовно, є проявом м'язової роботи, навіть при здійсненні простих рухів людина керує не роботою м'язів, а рухами рук, ніг, голови, корпусу тощо. Коректуючи рухи й внутрішню енергетику свого тіла, ми не думаємо, які м'язи напружуються чи розслабляються. Утворювані при цьому в нашому тілі енергетичні потоки ("кінетичні мелодії") можуть проходити через усе наше тіло у будь-якому напрямі, а не тільки за ходом м'язової тканини. Сама ж м'язова система відчувається нами не сукупністю окремих м'язів чи їхніх груп, а однорідною масою, в якій може виникнути затиск, або у разі розслаблення вона може ставати млявою. Також відома – але не завжди усвідомлюється – енергетична мінливість цієї маси в залежності від стану м'язів, що утворюють її. Кожний з нас із власного досвіду знає, що млява мускулатура погано проводить енергію, а спазми блокують її взагалі – прикладом виступає заїкання, чи судоми при охолодженні організму тощо. Знання енергетичної природи і життєвої значущості відчуттів, що виникають у просторі тілесності людини дозволяють по-новому побачити і реалії співацької практики.

Практичний досвід вокально-виконавської діяльності дозволяє нам переконатися в тому, що слуховий контроль не може домінувати над внутрішніми відчуттями у керуванні співацькою технікою. Це підтверджується й тим фактом, що досвідчені співаки добре співають навіть тоді, коли вони не чують власного голосу. Добре відомо, що навіть при абсолютній втраті слуху у людини зберігається здатність до членороздільної, зрозумілої мови. І навпаки, наявність абсолютного слуху не гарантує чистоту співу. Можна пригадати, що виправлення дефектів вимовляння вимагає не слухового впливу, а втручання в роботу голосового апарату. Така ж ситуація і у співі, коли інтонаційні вади усуваються не шляхом слухового розвитку (принаймні не тільки), а формуванням правильної співацької техніки, яку зосереджено на м'язових та резонансних відчуттях.

Проте, у межах нашого дослідження ми не намагаємося довести, що для вокального навчання важливішим є акцентуація на м'язових відчуттях, а не на, припустимо, слуховому контролі. Для нас важливим є те, що і м'язові, і слухові, і резонансні, і вібраційні відчуття складають тілесну палітру співака. А. Сулерак

ЗМІСТОВНА НАПОВНЕНІСТЬ ЗАДОВОЛЕННЯ У СПЕКТРІ ВОКАЛЬНОЇ ТІЛЕСНОСТІ

назвав комплекс цих відчуттів вокально-тілесною схемою. Це явище проаналізували та теоретично обґрунтували Ж. Морано, Р. Юссон, Ж. Лерміт. За визначенням Ю. Юцевича, “вокально-тілесна схема – це комплекс відчуттів різного походження ..., які забезпечують уявлення співака щодо процесу голосоутворення” [6, 78]. І це, насамперед, стосується студента, котрий, в межах професійного навчання, має отримати належний рівень вокальної підготовки, який передбачає сформованість умінь включати у фонаційний процес увесь організм, що, в свою чергу, дозволяє повніше використовувати свої енергетичні можливості, завдяки чому утворюються оптимальні умови для емоційного співу. Не випадково необхідність співати “всією сутністю” Е. Карузо аргументував тим, що “інакше у звуці не буде почуття, хвилювання та сили ..., тієї чарівності звучання, яка вирішує успіх співака” [4, 141]. До того ж тільки розуміння, що співає людина, а не її голосовий апарат, і що звучання співацького голосу – це звучання співаючої людини, а не її гортані, трахеї, головних резонаторів тощо, є для нас головним концептом, який дозволяє нам бачити те, що існує насправді, і розглядати будь-яку частину співацького інструмента (організму людини в цілому), не втрачаючи цілісного уявлення про нього.

Щодо суб’єктивності співацьких відчуттів, то для вокальної підготовки об’єктивним є цінність їхньої позитивності, тобто не може вибудовуватися співацька майстерність на фізичному стражданні учнів. Процес співу має приносити задоволення студенту і саме на тілесному рівні, що є обов’язковим і необхідним фактором вокального навчання. Гедоністична насиченість цих відчуттів пов’язана, насамперед, із біологічною сутністю людини, яка вимагає блага для життєдіяльності її організму. Це благо, в контексті тілесності, пов’язане із лікувально-тренувальною, мовно-корекційною та енергетико-стимулюючою функцією співу.

Відомими науковцями (О.Г. Антонова-Турченко, В. Востоков, Д. Голдмен, К.В. Динейка, В.Г. Єрмолаєв, Н.Ф. Лебедева, С.В. Шушарджан та ін.) і вокальними педагогами (В.В. Ємельянов, К.В. Злобін, Д.В. Люш, Д.Є. Огороднов, О.М. Стрельнікова та ін.) визначається винятковий вплив співацького процесу на загальний розвиток та лікування організму, тобто загальний ефект від співу – це благо для людини.

Зміни в організмі, що спостерігаються в процесі оволодіння вокальною технікою безпосередньо пов’язані із тренуванням співацького голосу. Фізіологічна сутність

тренування полягає в прогресивних функціональних і структурних змінах, що відбуваються в організмі людини під впливом багаторазово повторюваних м’язових вправ. Процес вокального тренування є ґрунтовним чинником розвитку всього організму (як його м’язової, так і вищої нервової системи), який регулює процес дихання, м’язовий тонус і загальний психічний стан. Доведено, що спеціальні дихальні вправи не тільки підвищують стійкість організму до кисневої недостатності, а й сприяють урівноваженню нервових процесів. Так, на основі вокальних дихальних вправ, О.М. Стрельніковою розроблена так звана “парадоксальна” дихальна гімнастика, яка спочатку була спрямована на відновлення співацької функції голосу. Проте досвід її роботи, а також її послідовників показав, що оволодіння і систематичне виконання цієї гімнастики сприяє запобіганню і лікуванню серцево-судинних, нервових та інших захворювань.

В процесі вокального тренінгу спостерігається напруження і розслаблення (релаксація) м’язів. Від ступеня м’язового напруження, як відомо, залежить потреба організму у кисні, а під впливом релаксації знижується потік імпульсів, що йде від рецепторів м’язів, зв’язок і суглобів до центральної нервової системи. Перехід від напруження до релаксації і знов до напруження сприяє своєрідній гімнастиці нервових центрів, зокрема вегетативної нервової системи. Інтенсивні рухи діафрагми під час співу чудово “масажують” органи черевної порожнини, що у свою чергу покращує їхню роботу і сприяє лікуванню хвороб шлунково-кишкового тракту, печінки і інших органів. Недаремно відомий терапевт ХХ століття О.С. Залманов при всіх захворюваннях приділяв особливу увагу відновленню природних рухів діафрагми.

Про цілющі якості співу було добре відомо ще з давніх часів. Ще тоді люди помітили благотворність звукових вібрацій на організм людини. Так, стародавні індійські трактати стверджують, що спів різних голосних звуків з особливою технікою напруження м’язів обличчя впливає на роботу внутрішніх органів. Наприклад, спів звуку “Г” – впливає на роботу нирок, довге “О” – стимулює роботу залоз внутрішньої секреції, “Є” – упорядковує серцево-судинну систему тощо.

Резонансний ефект звукових вібрацій широко використовувався в системі східних шкіл: школа Аюрведі, школа ДАО, Китайська циган-терапія та ін. Методика їхнього учіння освітлює процес медитації – утворення певних звуків, які відтворюють певні вібрації. Східні цілителі

ЗМІСТОВНА НАПОВНЕНІСТЬ ЗАДОВОЛЕННЯ У СПЕКТРІ ВОКАЛЬНОЇ ТІЛЕСНОСТІ

вважали, що коли дати можливість природі працювати без перешкод, наше тіло буде чистим і гармонійним. Викликаючи коливання органів, проспівуючи певні звуки та правильно дихаючи при цьому можна позбутися багатьох хвороб.

На важливість вібраційних ефектів указують і фахівці сучасної музикотерапії. Так В. Востоков підкреслює, що вібрація голосу важлива для гарного самопочуття, оскільки відтворення співацьких звуків змушує вібрувати гланди і всю порожнину носоглотки, очищаючи організм, що допомагає уникнути простудних захворювань. “Співайте, щоб бути здоровими” – зазначає О.Г. Антонова-Турченко [1, 64]. На цьому наголошує й відомий угорський композитор і педагог З. Кодай, котрий у 1929 році у статті “Дитячі хори” сказав, що заняття співом, як і заняття фізичною культурою, потрібні учням щоденно не в меншій мірі ніж їжа.

Спів безпосередньо впливає і на гормональну роботу клітин, що виробляють ферменти. Вплив за допомогою звуку на реакції в організмі, на клітинному рівні, значно покращує проходження біологічних процесів. Звуки впливають на наш організм поза нашої свідомості, тому правильний спів та здорові голоси здатні виправляти і коригувати енергетичні та фізіологічні вади, благотворно впливаючи на весь організм.

Особливе значення у співі відіграє дихання, яке забезпечує правильну роботу голосового апарату співака, керування співаком системою резонаторів, роль яких виконують воздухоносні порожнини голосового апарату. Окрім цього правильне дихання виконує ще й терапевтичну та корекційну задачу. Вміння керувати диханням сприяє умінню керувати собою, своїм організмом. Правильне дихання вентилює легені, підвищує приток кисню у кров, стимулює роботу серця, головного мозку і нервової системи, поліпшує травлення, лікує від кашлю, бронхіальної астми, знімає стомленість і перевтому, позбавляє людину від багатьох хвороб.

Важко перебільшити і значення вокальних занять для ліквідації певних мовних недоліків. Особливо це стосується студентів, що заїкаються. Заїкання відноситься до патологічних розладів, які впливають на особистість, її психічну і соматичну структуру, зумовлюючи зміни в емоційній і вольовій сферах. У свою чергу патологічні зміни в організмі піддаються впливу емоцій і афектів. Відомо, що сильні емоції можуть викликати “шок” у людини, дезорганізувати її діяльність і утримувати певний час в пригніченому стані. Це стосується і мовної функції. У мові кожної людини підвищена емоційна збудливість має багато

способів прояву: в інтонації, темпі, паузах, в динаміці голосу. Тому дуже важливо знайти підхід до емоційної сфери того, хто заїкається і засоби впливу на неї. Одним з таких засобів є вокальні заняття, де зосередження на красі співацького звуку знімає зайве емоційне напруження, а специфічність вокального звуковедення приводить до гармонізації функції дихальних і мовних органів, внаслідок чого заїкання повністю зникає.

Весь процес вокальної діяльності, сповнений інтересом, здивуванням, бажанням, натхненням, захопленням тощо, надає людині, котра співає, не тільки емоційного, а й особливого тілесного задоволення, яке проявляється у відчуттях злагодженої м’язової роботи, у здатності насолоджуватися звучанням власного голосу, у здібності корегувати співацьким процесом з огляду візуального та слухового аспекту, у можливості вільно проявляти усю свою емоційність, чуттєвість.

Спів – це надійний спосіб керування власною енергією, і чудовий засіб позбавлення енергетичних “блоків”. У співі людина отримує емоційну розрядку, тобто здійснюється регулювання емоційного стану, краще усвідомлюються власні переживання, зменшується конфронтація із життєвими проблемами, підвищується соціально-культурна активність. Людина отримує нові засоби емоційного вираження (експресії), у неї полегшується процес формування відношень із оточуючими. З цієї позиції можна сказати, що спів є своєрідною “технікою почуттів” (за Л.С. Виготським), яка виступає організуючим чинником діяльності людини. Всі ті переживання, емоції, почуття, які відчуває людина під час співу, є активною фазою її життя. Вони обумовлюють механізм психічних процесів особистості, спрямовують певним чином систему її поведінки, надають (незалежно від того, усвідомлюється це індивідом, чи ні) певну позитивну установку його діям, мотивам, цілям тощо. Інакше кажучи вокальне навчання виконує енергетико-стимулюючу функцію у розвитку майбутніх фахівців-музикантів. Тому співайте на здоров’я, радійте життю. І навіть якщо ви ніколи не співали, що практично неможливо, чи у вас нема слуху – все одно співайте – позитивний результат все одно буде. Врешті-решт, поліпшиться настрій, відступить печаль, з’явиться бажання жити творчо і радісно!

Висновки. Таким чином, можна зробити висновок, що вокальне навчання, яке, з позиції тілесності, розглядає спів як баланс духовно-тілесного розвитку, що ґрунтується на об’єктивних закономірностях психічного і фізичного стану людини, містить в собі і

ВИКОРИСТАННЯ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ЗАСОБІВ НАВЧАННЯ НА ЗАНЯТТЯХ З ДИСЦИПЛІНИ “МАТЕМАТИКА”

гедоністичний потенціал, який проявляється в нестримному бажанні займатися співом, захоплюватися ним і насолоджуватися усією гамою отриманих відчуттів.

Отже, вокальна тілесність – це мова душі, прояв свідомості та виплеск емоцій; це основний посередник, що пов’язує внутрішню енергію з безперервністю оточуючого середовища; це головне підтвердження нашого існування взагалі і у царині творчості зокрема; це доказ психофізіологічної гармонії, тобто це гармонійно упорядкований згусток енергії, який дає можливість відчутти людині, котра співає, себе щасливою людиною. І якщо у процесі вокального навчання вам вдасться осягнути і підтвердити це на власному досвіді – то ви на вірному шляху і здатні нести ці знання у сферу своєї майбутньої професійної діяльності, оскільки є неабияким задоволенням можливість поділитися своєю радістю з іншими.

1. Антонова-Турченко О.Г., Дробот Л.С. *Музична психотерапія: Посібник-хрестоматія* / О.Г. Антонова-Турченко, Л.С. Дробот. – К.: ІЗМН, 1997. – 260 с.

2. Донец-Тессейр М.Э. *Опыт воспитания сопрано* / М.Э. Донец-Тессейр // *Вопросы вокальной педагогики*. – Вып. 3. – М.: Музыка, 1967. – С. 120 – 133.

3. Лоуэн А. *Удовольствие. Творческий подход к жизни* / А. Лоуэн. – М.: Из-во института Психотерапии, 2008. – 304 с.

4. Носуленко В.Н. *Психология слухового восприятия* / В.Н. Носуленко. – М.: Наука, 1988. – 216 с.

5. Работнов Л.Д. *Основы физиологии и патологии голоса певцов* / Л.Д. Работнов. – М.: Музгиз, 1932. – 159 с.

6. Юцевич Ю.С. *Музыка: словарь-довідник* / Юрій Євгенович Юцевич. – Тернопіль: Навчальна книга-Богдан, 2003. – 352 с.

7. Яковлева А.С., Кочнева И.С. *Вокальный словарь* / А.С. Яковлева, И.С. Кочнева. – Л.: Музыка, 1990. – 70 с.

Стаття надійшла до редакції 29.11.2011

УДК 371.315.7:51

Ірина Демехіна, завідувач денного відділення,

викладач математики циклової комісії фундаментальних дисциплін
Київського коледжу міського господарства
Академії муніципального управління

ВИКОРИСТАННЯ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ЗАСОБІВ НАВЧАННЯ НА ЗАНЯТТЯХ З ДИСЦИПЛІНИ “МАТЕМАТИКА”

У статті розкриваються питання доцільності використання мультимедійних засобів навчання на різних типах занять з дисципліни “Математика”. Автором запропоновані позитивні сторони використання мультимедійних засобів.

Ключові слова: інформаційні технології, мультимедіа, дисципліна “Математика”, PowerPoint.

Літ. 8.

Вступ. ХХІ століття не може існувати без інформаційних технологій (ІТ), ці зміни, звичайно, стосуються і освітньої системи. Інформатизація має надзвичайний вплив на розвиток освіти. Це ми відчуємо вже сьогодні, завдяки використанню викладачем всіляких інформаційних методів ведення заняття. Звичайно ж за останні роки, число інформаційно-грамотних студентів виросло в десятки разів, і це позитивний момент, який дозволяє широко використовувати ІТ в освітньому процесі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано вирішення даної проблеми. На сьогодні проблемам впровадження й ефективного застосування мультимедійних технологій в освіті присвячено немало теоретичних і експериментальних праць, вітчизняних і зарубіжних педагогів, які можна систематизувати за основними напрямками:

- розробка загальних теорій використання мультимедіа в освіті (В.П. Агеев, Т. Альфтан, В.П. Безпалько, В.Ю. Биков, А.С. Васюра, Б.С. Гершунский, А.П. Єршов, П.М. Жданович, К. Кастро, Г. Кедрович, Г.М. Клейман, К.К. Колін, Р.А. Осипа, П. Піндера, Н.В. Роберт, С.С. Свириденко, Р.В. Селезньова, Т. Сергеева, О.В. Шестопалюк);

- створення і застосування мультимедійних навчальних програм (Р.І. Адамов, В.М. Афанасьєв, О.Ю. Гаєвський, А.М. Горшков, М.З. Грузман, С.В. Дмитрієв, М.І. Жалдак, Ю.О. Жук, В.Р. Майер, О.Ю. Соколов, А.Ф. Старков, В.В. Таргонська, Р.А. Томаков, О.Г. Усач, С.Н. Трапезников, В.Л. Шевченко);

- використання мережевих інформаційних технологій у навчанні (Л.В. Брескіна, М.Ю. Кадемія, В.І. Ключко, О.В. Козачук, В.М. Кухаренко, В.Л. Малорян, Н.В. Морзе, П.В. Стефаненко, О.І. Шувалова);